

Ekososiaalisesti pientä ja suurta sosiaalipolitiikkaa – ta- pausesimerkkinä Henki ja elämä – Luonto toipumisen läh- teenä -hanke

Leena Viinamäki, YTT, yliopettaja, sosiaalialan koulutus, Lapin ammattikorkeakoulu

Marjukka Rasa, YTT, yliopettaja, sosiaalialan koulutus, Lapin ammattikorkeakoulu

Sanna Viinonen, YTM, lehtori, sosiaalialan koulutus, Lapin ammattikorkeakoulu

Asiasanat: luontoperustaiset menetelmät, mielenterveyskuntoutuja, työmarkkinat, työttömyys

Johdanto

Pohdimme tässä artikkelissa, miten ekososiaalisesti pieni ja suuri sosiaalipolitiikka voivat toteutua 2020-luvulla mielenterveyskuntoutujien keskuudessa *Henki ja elämä – Luonto toipumisen lähteenä -hankkeesta* (1.1.2021–30.6.2023) saatujen kokemusten ja havaintojen perusteella. Suomessa mielenterveysongelmat ovat suurin työkyvyttömyyseläkkeelle joutumisen syy ja merkittävä työurien lyhentäjä – valitettavasti myös alle 30-vuotiaiden ryhmässä. Kuntoutumisella etsitään enenevässä määrin vaihtoehtoista ratkaisua eläköitymiselle. Kelan kuntoutujissa on vuosittain yli 60 000 mielenterveyskuntoutujaa, kun esimerkiksi tuki- ja liikunta-elinsairauksista kuntoutuviissa heitä on alle 20 000. (Nortio 2021.)

Henki ja elämä – Luonto toipumisen lähteenä -hankkeessa edistetään työelämän ulkopuolella olevien työikäisten mielenterveyskuntoutujien toipumisprosesseja luontoperustaisten ja -voimaisten menetelmien avulla. Hanke toteutetaan Oulun, Kemi-Tornion ja Rovaniemen seuduilla järjestöjen sekä kevytyrittäjyyden toimintaympäristöissä. Hankkeen lähtökohtana ovat luonnon hyvinvointivaikutukset ja luontoperustaiset menetelmät mielenterveyden tukena. Hankkeessa kehitetään myös luontoperustaisia menetelmiä osaksi maatalojen ja yritysten toimintaa. (Henki ja elämä ... 2021.)

Hankkeen *välittömänä kohderyhmänä* ovat työikäiset työelämän ulkopuolella tai työttömänä olevat mielenterveyskuntoutujat, joilla on taustalla erilaisia psykiatrisia sairauksia, elämänhallinnan ongelmia, yksinäisyyttä, sosiaalisten suhteiden puutetta ja toimintakyvyn heikentymistä.

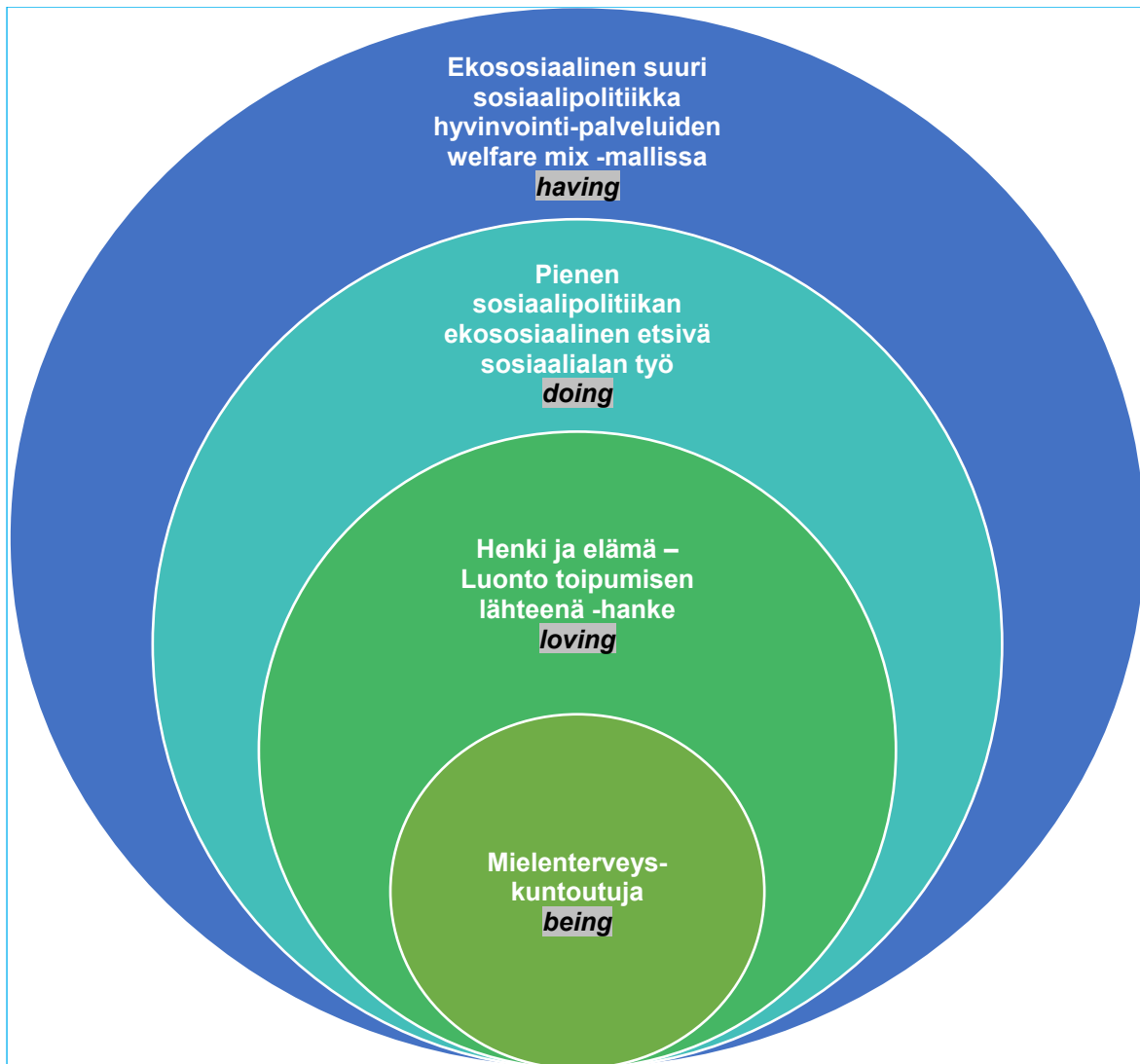
Välillisenä kohderyhmänä ovat muun muassa alueen luontopalveluita tuottavat yritykset, mielenterveystyön ammattilaiset, sosiaali- ja terveysalan järjestöt, maakunnalliset sote-palveluista päättävät tahot sekä mielenterveyskuntoutujien omaiset, perheenjäsenet ja lähiverkostot. (Emt.)

Hankkeessa kehitetään neljä luontovoimaista toimintamallia: 1) Luontovoimainen/ekopsykologinen toimintamalli, 2) Eläinavusteinen toimintamalli, 3) Taiteen ja kulttuurin toimintamalli sekä 4) Luontovoimainen toimintamalli, jonka kehittämisessä käytetään vertaiskehittämisen metodia sekä sosiaalipedagogiseen ajattelu- ja toimintatapaan perustuvaa Toipumaan saattaja-toimintamallia. (Emt.) Hankkeessa keskeisessä roolissa ovat järjestösektorin toimijat sosio-kulttuurisina innostajina sekä mielenterveyskuntoutujille luontoperustaisia palveluja tuottavat yritykset. Hankkeen kuntouttavan työn toiminta on viety ennakkoluulottomasti pohjoisen Suomen luonto- ja kulttuuriympäristöihin.

Henki ja elämä - Luonto toipumisen lähteenä -hanke osana ekososiaalisesti pientä ja suurta sosiaalipolitiikkaa

Kuviossa 1. kuvaamme Henki- ja elämä – Luonto toipumisen lähteenä -hankkeen pohjoismalaista mielenterveyskuntoutujaa ekososiaalisessa toimintakontekstissa hyvinvoinnin edistämisen ja edistymisen näkökulmista suuren ja pienen sosiaalipolitiikan viitekehyksessä (vrt. esim. Matthies ym. 2001; Närhi 2001; Helne ym. 2012, 87; Möttönen 2013, 12–14).

Helne ym. (2012, 84–87) korostavat kestävästä hyvinvointia ja sen kokonaisvaltaisuutta, jossa huomioidaan sosiaali- ja terveyspolitiikan kansalliset strategiset painotukset (Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020, ... 2011, 4). Sosiaali- ja terveysministeriön strategiseksi tavoitteeksi jo vuonna 2011 määriteltiin sosiaalisesti kestävä yhteiskunta, joka kohtelee kaikkia yhteiskunnan jäseniä reilusti, vahvistaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä, tukee terveyttä ja toimintakykyä sekä antaa tarvittavan turvan ja palvelut. Strategiset päävalinnat jakaantuivat kolmeen osakokonaisuuteen: 1) hyvinvoinnille vahva perusta, 2) kaikille mahdollisuus hyvinvointiin sekä 3) elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta. (Emt.) Helne ym. (2012, 84–87) hahmottavat hyvinvoinnin having-, being-, doing- ja loving-tekijöiden kokonaisuutena doing-lisäyksellään alkuperäiseen Erik Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuusjaotteluun. (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Mielenterveyskuntoutuja ekososiaalisessa toimintakontekstissa hyvinvoinnin edistämisen ja edistymisen näkökulmista. (Muokattu lähteistä Helne ym. 2012, 87; Möttönen 2013, 12–14)

Ekososiaalisen suuren sosiaalipolitiikan yksilötason keskiössä on *having-ulottuvuus* eli *mitä ihmisellä voi kohtuudella olla* toimeentulon, terveyden ja toimintakyvyn, asunnon, peruskulutushyödykkeiden ja käytettävissä olevien luonnonvarojen osalta. Perinteisinä sosiaalipoliittisina toimenpiteinä ovat tällöin riittävän perustoimeentuloturvan ja hyvinvointipalveluiden takaaminen ja resursointi eri väestöryhmille. Ekososiaalipoliittisina toimenpiteinä ovat terveyden ja toimintakyvyn edistäminen ekologisesti ja ennakoivasti sekä sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä yhdyskuntarakenteen ja asuntotuotannon kehittäminen ja tukeminen.

Henki- ja elämä – Luonto toipumisen lähteenä -hankkeen toimintoihin osallistuneet mielenterveyskuntoutajat korostivat esimerkiksi toimivaa paikallista ja alueellista julkista liikennever-

kostoa yhtenä toiminta-aktiviteetteihin osallistumisen mahdollistajana. Luontolähtöisellä kuntouttavalla työllä on hankkeessa pyritty vahvistamaan asumisyksikköjen ja järjestötoimijoiden itse toteuttamaa luontolähtöistä toimintaa arjessaan tuomalla yrittäjäasiantuntijat vahvistamaan heidän osaamistaan suunnittelun ja toteutuksen tueksi.

Pienen sosiaalipoliitiikan ekososiaalisesti orientoituneen etsivän sosiaalialan työn keskiössä yksilötasolla on *doing-ulottuvuus* eli *vastuullinen ja mielekäs tekeminen* ansiotyön, oppimisen, harrastustoiminnan ja muun tekemisen osalta. Perinteisinä sosiaalipoliittisina toimenpiteinä ovat muun muassa yhteiskunnallisesti hyödyllisten töiden suosiminen ja työajan lyhentäminen. Ekososiaalipoliittisina toimenpiteinä on kulutukseen suuntautuvan ajankäytön vähentäminen ja sosiaaliturvajärjestelmän haitallisten ympäristövaikutusten minimointi.

Henki- ja elämä – Luonto toipumisen lähteenä -hankkeessa *doing-ulottuvuuden* voi nähdä toteutuvan hyvin monella tapaa. Taiteen ja kulttuurin sekä luontoperustaisten toiminnallisten menetelmien äärellä on toteutettu monipuolista toimintaa. Taustalla hankkeen toteutuksissa on ollut ajatus siitä, miten vastuullinen ja mielekäs tekeminen olisi osallistujien vietävissä myös koti- ja järjestöympäristöihin sellaisenaan. Hankkeen osapuolina toimineet luontopalveluyrittäjät, järjestötoimijat, hankehenkilöstö ja kuntoutujat ovat päätyneet erilaisiin toteutuksiin, kuten retkiin lähiluontokohteisiin kameran kanssa, tekemällä maataideteoksia tuttuihin pihoihin, organisoimalla roskankeräystalkoita kaupunkiluontokohteissa, perustamalla puutarhapalstan ylläpito- ja hoitamissuunitelmineen. Toimintojen keskiössä on ollut itse tekeminen ja myös uusiutuvien luonnonantimien hyödyntämiseen totuttelu ja mieleen palauttelu lapsuudesta esimerkiksi marja- ja sieniretkien muodossa. Hankkeen toteutusta suunniteltiin kohderyhmää edustavien kumppaneiden kanssa siten, että luontoperustainen ja taidelähtöinen toiminta olisi osa kuntoutujien omaehtoista arkea hankkeen päättymisen jälkeenkin.

Hankkeen toiminnassa *loving-ulottuvuus* eli *yhteenkuuluminen ja rakastaminen* muun muassa perheeseen ja sukuun ja paikallisyhteisöön toteutuu hankkeessa monin tavoin. Ne ovat keskeinen osatekijä, jolle ajatus ja toiminta mielenterveyskuntoutumisen tukemisesta rakentuu. Paikalliset järjestökentän toimijat Oulun, Kemi-Tornion ja Rovaniemen seutukunnissa ovat hankkeen yhteistyökumppaneita ja toimivat kontaktitahoina kohderyhmään eli työelämän ulkopuolella oleviin mielenterveyskuntoutujiin. Pienen sosiaalipoliitiikan ekososiaalisesti orientoitunut etsivä sosiaalialan työ Henki ja elämä -hankkeessa kulminoituu järjestöyhteistyön kautta reali-

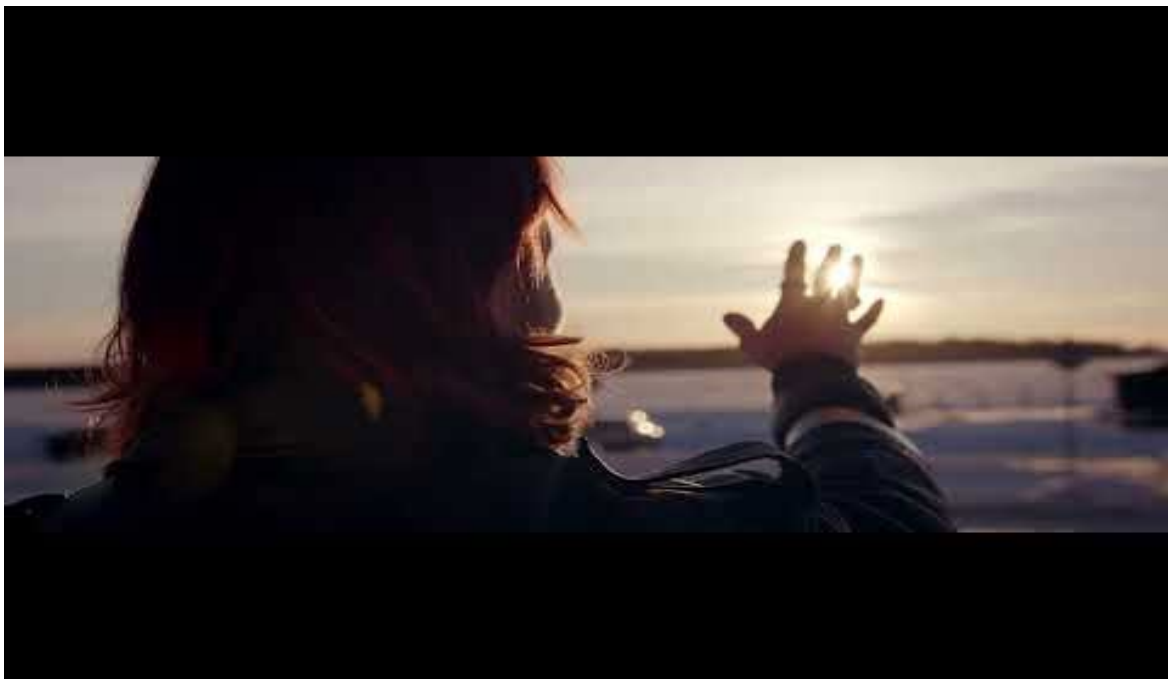
soituvassa vertaistuksessa. Hankekumppanit ja -osatoteuttajat, kuten Tornion Meän Talo (Tornion Asuntopalvelusäätiö sr) ja Yhdessä ry ovat kuntalaisten avoimia kohtaamispaikkoja ja paikallisen vapaaehtoistyön toiminta-areenoita.

Perinteisinä sosiaalipoliittisina toimenpiteinä ovat muun muassa *yhteisyyttä ja paikallisyhteisöjä vahvistavan sosiaaliturvan kehittäminen sekä vertaistuotannon tukeminen*. Hanketta on toteutettu myös erilaisten hoivainstituutioiden kuten mielenterveyskuntoutumisen yksityisten ja julkisten palvelutuotannon asumispalveluiden kanssa. Kansalaisyhteiskunnan ja julkisen sektorin kumppanuutta on vahvistettu monen suuntaisesti ja toiminnoissa on hyödynnetty sekä ammattilaisia että kuntoutujien lähiverkostoja ja niiden osaamista (ks. Videot 1. ja 2.). Helne ym. (2012, 97) näkevät kuitenkin institutionaalisen hoivan taloudellisen toimintalogiikan osin loving-ullottuvuuden toteutumisen esteenä. Käytännössä työntekijäresurssit sekä tapa, jolla hoivatyö on organsioitu, ovat haaste yhteisyyssuhteiden monipuoliselle ja uusiutumislle. Hanketyössä on pyritty tukemaan paikallisyhteisöjä yhdistyksissä ja asumispalveluissa sekä luomaan sosiaaliselle turvalle alustaa kehittyä. Hanketyötä on viety asumispalveluyksiköiden arkeen eli yhteisiin sisätiloihin ja läheisiin luontoympäristöihin lähtien omista pihoista ulottaen teemalliset retket omalle asuinalueelle kaupunkiluontoon, lähiniityille ja puistoihin. Näin kuntoutujat ovat myös olleet näkyvä ja aktiivinen toimija omalla asuinalueellaan. Sosiaalinen turva ja turvallisuus lisääntyy kaksisuuntaisesti sekä kuntoutujien kokemana että mahdollisesti asuinalueella elävien ihmisten kohdatessa toisensa yhteisissä ympäristöissä.

Ekososiaalipoliittisia toimenpiteitä ovat *sosiaalisesti ja ekologisesti kestävän perherakenteen ja -elämän tukeminen sekä luontosuhteen vaaliminen sosiaali- ja terveyspalveluissa*. Hankkeen luontoperustaisessa työssä huomio on kiinnitetty pohjoisiin paikkoihin ja pohjoisiin elämäntilanteisiin. Tätä osallistujien elin- ja kulttuuriympäristöön yhteenkuulumisen kokemusta on työstetty taidelähtöisin menetelmin työskennellen, josta esimerkkinä videot. (Video 1.; Video 2.).

Video 1. Mielenvireys ry:n organisoima *Taidepolku Hirvinevalla 20.9.2021*, [\(3\) Taidepolku Henki ja elämä hanke 2021 - YouTube](#)

Video 2. Yhdessä ry ja Kemin Osaajien Osuuskunnan Juho Tuovilan *Mielenmaisemia* [Mielenmaisemia](#)

Videoiden tuotannon lähtökohtana oli sekä henkilökohtainen että yhteinen kokemus yhteydestä luontoon ja yhteenkuuluminen omaan pohjoiseen paikkaan ja ympäristöön. Hankekokemuksemme myötä olemme todenneet, miten kuntoutujan kokemus yhteenkuulumisestaan sosiaali-

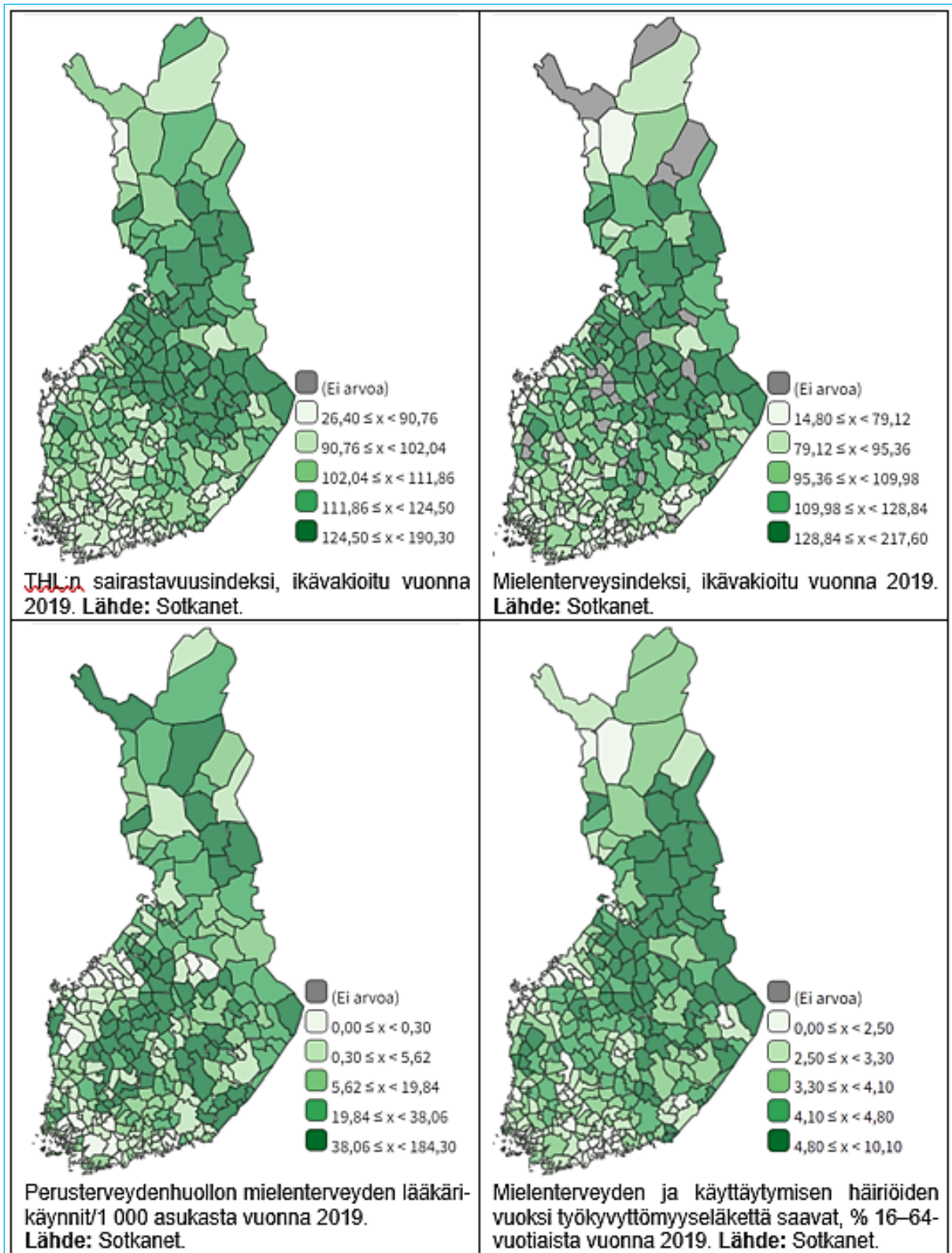
siin ja fyysisiin ympäristöihinsä on lujittunut ja uusiutunut tukien hänen toipumista ja kuntoutumistaan. Työskentelyn myötä on muodostunut vertaissuhteita, jotka tukevat kuntoutumisen polkuja kohti työelämää.

Pienen sosiaalipolitiikan ekososiaalisesti orientoitunut etsivä sosiaalialan työ Henki- ja elämä – Luonto toipumisen lähteenä -hankkeessa realisoituu mielenterveyskuntoutujalla *being-ulottuvuudella* eli *eheänä kokemuksena maailmassa olemisesta* henkisen hyvinvoinnin ja elämönhallinnan kohentuessa hankkeen toimintoihin osallistumisen myötä. Perinteisenä sosiaalipolitiittisena toimenpiteenä on sosiaaliturvan lainsäädännön ja toimeenpanon yksinkertaistaminen ehkäisevän sosiaalipolitiikan lisäksi. Ekososiaalipolitiittisena toimenpiteenä on elämäntavan hidastaminen ja yksinkertaistaminen kansalaisten osallistumismahdollisuuksien lisääminen sosiaaliturvajärjestelmän eri tasoilla.

Henki- ja elämä – Luonto toipumisen lähteenä -hankkeen toiminta-aktiiviteettien tavoitteena on kannustaa kuntoutujia osallistumaan joko kertaluonteisiin tai pitempikestoisiin toiminta-aktiiviteetteihin myös uusien ennestään tuntemattomien ihmisten kanssa. Uudessa toiminnassa omaa lähiluontoa ja kulttuuriympäristöä kohtaan tuodaan ohjatusti tutuksi. Hankkeessa tavoitellaan sitä, että nämä kokemukset yhteisesti koettuna ja jaettuna tukevat mielenterveyskuntoutujien hyvinvointia ja elämönhallintaa.

Kuntoutumisen, opiskelun ja työllistymisen haasteita

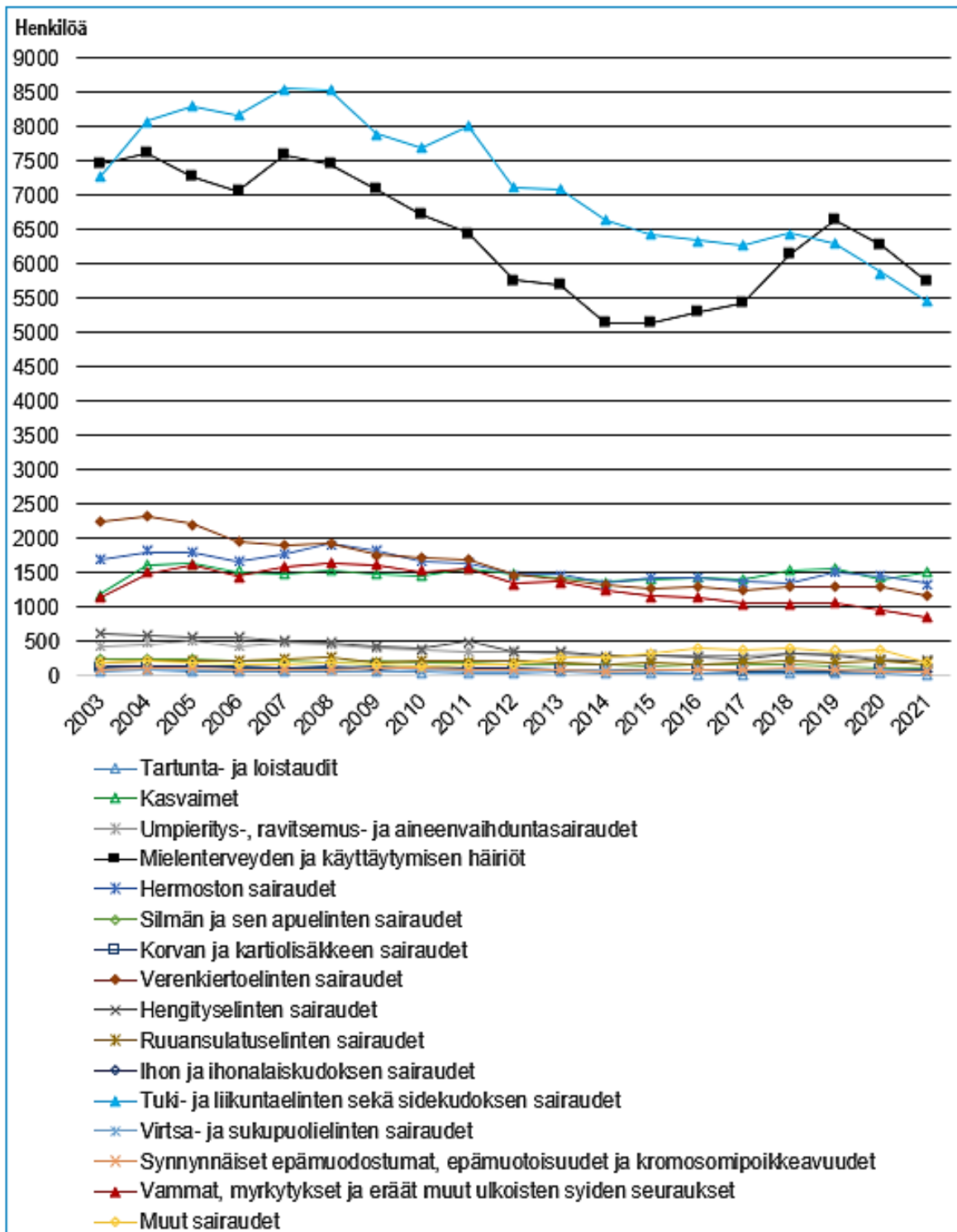
Henki- ja elämä – Luonto toipumisen lähteenä -hankkeesta saatujen kokemusten mukaan mielenterveyskuntoutujat tarvitsevat heille räätälöityä pientä ja suurta ekososiaalista sosiaalipolitiikkaa ja erityisesti etsivää sosiaalialan työtä koko maassa myös tulevilla hyvinvointialueilla. Kartta 1. kuvaa mielenterveysindikaattoreita Henki ja elämä – Luonto toipumisen lähteenä -hankkeen suunnitteluvaiheessa vuonna 2019.

Kartta 1. Mielenterveysindikaattoreita Henki ja elämä – Luonto toipumisen lähteenä -hankkeen suunnitteluvaiheessa vuonna 2019. (Lähde: Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi © Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2005–2022)

Kuvio 2. kuvaa työeläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneitä sairauspäryhmittäin vuosina 2003–2021.

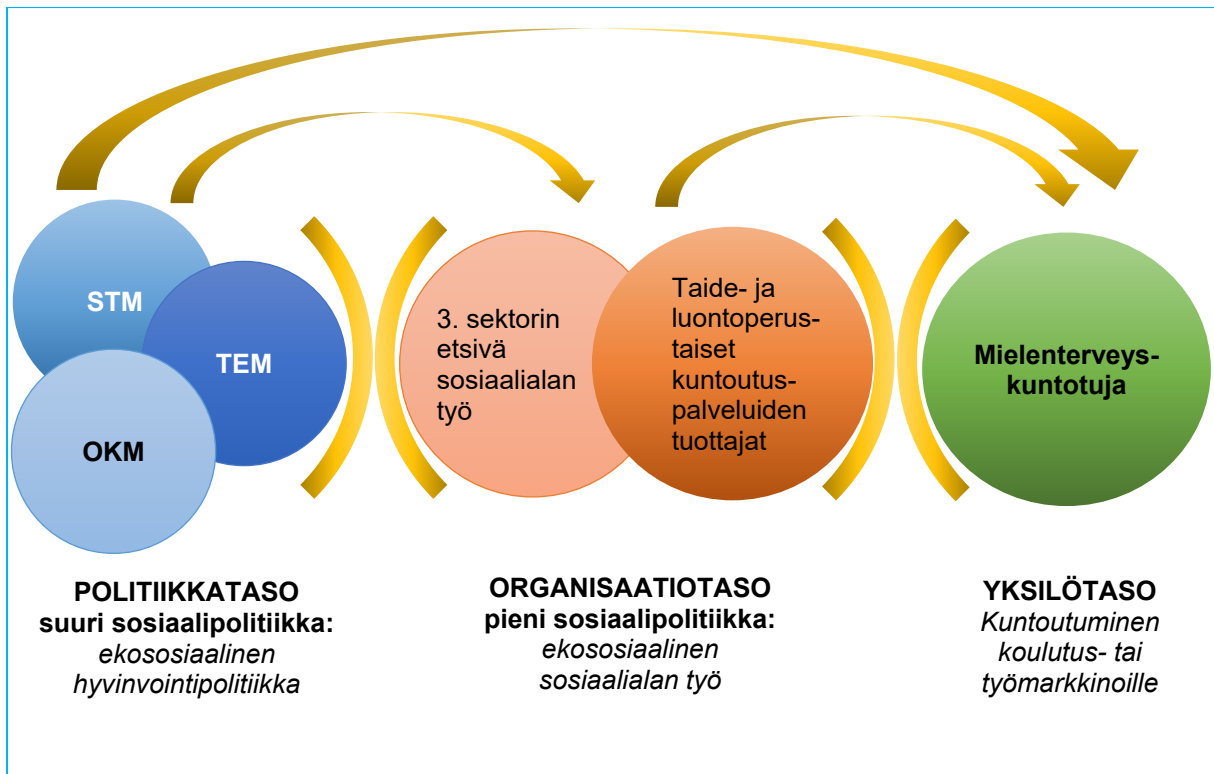

Kuvio 2. Työeläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet sairauspäryhmittäin vuosina 2003–2021. (Lähde: Eläketurvakeskus, Tilastotietokanta)

Tarkasteluajanjaksona vuosina 2003–2021 tuki- ja liikuntaelinten sekä sidekudoksen sairaudet ja mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt -sairauspääryhmistä on siirrytty lukumääräisesti eniten työkyvyttömyyseläkkeelle. Vuodesta 2019 alkaen työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneitä on ollut eniten mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt -sairauspääryhmässä.

Erityyppisille mielenterveyskuntoutumispalveluille on tarvetta koko maassa (ks. Kartta 1.). Mielenterveyskuntoutumispalveluiden kehittämisessä ja tuottamisessa on tärkeää tiedostaa 1) syiden ja vaikutusten tiedostamisen kompetensseja korostavan *promotiivisen työn* merkitys; 2) syiden ja vaikutusten ymmärtämisen kompetensseja korostavan *preventiivisen työn* merkitys; 3) korjaamisen edellyttämien sosiaalisten muutosten aikaansaamisen kompetensseja korostavan *korjaavan työn* merkitys sekä 4) toistumisen estämisen edellyttämien sosiaalisten muutosten ylläpitämisen kompetensseja korostavan *ylläpitävän työn* merkitys ja tasa-arvoiset toteuttamismahdollisuudet eri puolella Suomea. (ks. Kananoja ym. 2008; Saari & Viinamäki 2010). Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoilla sekä keskinäisellä yhteistyöllä ja työnjaoilla on keskeinen rooli mielenterveyskuntoutujien hyvinvoinnin edistämistyössä.

Henki- ja elämä – Luonto toipumisen lähteenä -hankkeessa kohtaavat sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön (STM), työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) sekä opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) *politiikkatason* työllistymis- ja kuntoutumistavoitteet. *Organisaatiotasolla* etsivä sosiaalialan työ sekä taide- ja luontoperustaiset kuntoutuspalveluiden tuottajat toteuttavat ekososiaalista sosiaalialan työtä hankkeessa tukemalla työelämän ulkopuolella olevien ja työttömien mielenterveyskuntoutujien kuntoutumista ja työllistymistä kokonaisvaltaisesti. Hankkeessa kehitetään uudenlaisia taide- ja luontoperustaisia menetelmiä, jotka tukevat *yksilötasolla* mielenterveyskuntoutujia kohti työelämää. (Kuvio 3.)

Kuvio 3. Mielenterveyskuntoutujan kuntoutumisen, opiskelun ja työllistymisen intressitahot.

Hankkeessa on tarkasteltu luonto- ja taidepalveluiden tuottaja/ohjaajan työparityöskentelyä sekä luotu uusia areenoita kuntouttavalle sosiaalialan työlle. Kolmannen sektorin etsivä sosiaalialan työ pyrkii tavoittamaan ne mielenterveyskuntoutujat, joita julkinen hyvinvointipalvelujärjestelmä ei ole tavoittanut. Mielenterveyskuntoutujien kyky ja halu osallistua hankkeen toimintoihin vaihtelee. Hankkeessa toteutetuissa ryhmätoiminnoissa heidän itsensä on annettu määrittellä kulloinenkin osallistumisintensiteettinsä. Toimintaan on ollut mahdollista osallistua ja siitä nauttia myös katselemalla toisten toimintaa. Kuntoutujien palautteen perusteella toimintaa on sopeutettu ja muovattu saavutettavammaksi kaikille osallistujille. Yhteisesti koetut ja jaetut taide- ja luontoelämykset ovat toiminnan ytimessä ja niihin on mahdollista palata yhdessä ja yksin muistelleen myös hankkeen jälkeen. Yhteiset kokemukset kannattelevat arjessa.

Hankkeessa on tarkasteltu moninäkökulmaisesti mielenterveyskuntoutujan polkua työelämäään. Työskentelyllä on tavoitettu lähtökohdiltaan ja toimintakyvyltään erilaisia kuntoutujia ja kuntoutujaryhmiä. Osalle polku on selkeämpi ja mahdollisempi kuin toiselle, mistä esimerkkinä on ”Aleksin” kokemukset ja tulevaisuuden suunnitelmat Henki- ja elämä – Luonto toipumisen lähteenä -hankkeeseen osallistumisen jälkeen. (Kuvio 4.)

Kuvio 4. "Aleksin" kokemuksia Henki- ja elämä – Luonto toipumisen lähteenä hankkeesta.

Järjestöt hankkeen yhteistyökumppaneina ovat olleet keskeinen toiminta-alusta pienen sosiaalipolitiikan paikalliselle toteutumiselle. Aitojen vuorovaikutustilanteiden myötä hankkeen toimintoihin osallistuneiden omat voimavarat ja oma näkymä kohti työelämää on usein selkeytynyt ja oma tilanne kuntoutumisen suhteen realisoitunut. Koronapandemian jälkeinen aika on vaatinut kasvokkaisten kohtaamisten käynnistämistä uudelleen, jota hankkeen kehittämistyö on tukenut. Hankkeen toiminnoissa keskiössä on mielenterveyskuntoutujan näkökulma. Hanketyössä kuntoutujan näkökulmasta harjoitellaan kotoa lähtemistä, sitoutumista ja kohtaamista.

Loppupäätelmät

Pohjoisen Suomen tilanne mielenterveysongelmien suhteen on nähtävä yhteisenä tehtävänä, ja se haastaa alueen kaikkia toimijoita. Henki- ja elämä – Luonto toipumisen lähteenä hankkeeseen osallistunut kohderyhmä on heterogeeninen joukko työikäisiä henkilöitä. Sairastuminen, kuntoutuminen ja sen vaiheet ovat yksilölliset, samoin kuin elämänhistoriat. Voitaneen sanoa, että hankkeessa ovat kohdanneet myös ihmiset erilaisista taustoista ja tilanteista, joille yhteistä on asuminen pohjoisessa sekä eläminen pohjoisen luonnon ehdoilla.

Hankkeessa on kokeiltu uusia toimintaympäristöjä mielenterveyskuntoutujille suunnatulla luonto- ja taideperustaisella kuntouttavalla työllä. Hanketoiminnalla on vakiinnutettu luontolähtöistä työskentelyä alueella sekä nostettu esille pohjoisen alueen erityispiirteitä ja mahdollisuuksia tukea kuntoutumista. Pohjoinen luonto haastaa ihmisiä, mutta hanketyössä se on nostettu voimavaraksi ja kumppaniksi kuntoutumisen polulle.

Hankkeessa on hyödynnetty pohjoisen olosuhteita, edistetty kuntoutujien suhdetta siihen sekä luotu toimintaa, jossa hankeosapuolet eli kuntoutujat, yhteistyökumppanit ja hankkeen osatoittajat kohtaavat luontoperustaisen toiminnan äärellä. Toiminnassa on tiedostettu luonto ja kulttuurinen ympäristö, tunnustaen niiden merkitys ja vaikutukset hyvinvointiin. Toiminta on tukenut mukana olleita kuntoutujia, mutta myös heidän taustayhteisöjään, hankekumppaneita sekä paikalliskulttuuria. Sosiaalisen toimintakyvyn vahvistuminen sekä yksittäisessä osallistujassa että mukana ollessa järjestössä tuo ja luo positiivista muutosta sekä mahdollisuuden yksilön ja yhteisön yhteiseen kasvuun ja kehittymiseen.

Hankkeessa toimineille yrittäjille on avautunut mahdollisuus kehittää omaa osaamistaan ja samalla tuottaa mielenterveyskuntoutujille soveltuvia taide- tai luontolähtöisiä palveluita. Hanketyöntekijöiden, yrittäjien ja hankekumppanien osaamisen valjastaminen ja jakaminen uusien toimintatapojen kehittämiseksi on ollut hedelmällistä. Yhteissuunnittelulla ja vaihtelevin toteutuksin järjestötoimijoiden sekä paikallisten kevytyrittäjien kanssa on vahvistettu ja edistetty yhteistyön rakenteiden muodostumista. Yrittäjät ovat hankkeen ryhmätoiminnoissa toimineet oman osaamisensa puitteissa. Pääsääntöisesti ryhmätoiminnoissa on ollut mukana sosiaali- tai terveysalan ammattihenkilö hankkeen tai yhteistyökumppanin puolesta. Tällä tavoin jaettu osaaminen on tuottanut uudenlaista osaamista hankkeen kaikille toteuttajaosapuolille.

Hankkeen lähestymistapa on ollut kokonaisvaltainen, ekososiaalista ajattelua soveltava. Pohjois-Suomessa asuva mielenterveyskuntoutuja on päässyt osaksi ihmissuhteita, ohjaussuhdetta,

yhteisöä ja ryhmää omassa, tutussa arjen toimintaympäristössään. Mielenterveyskuntoutujien tukemista ei olla nähty vain yhdessä ohjaus- tai tukisuhteessa tapahtuvaksi. Näkemyksemme mukaan mielenterveyskuntoutujien polku kohti työelämää on kokonaisvaltainen prosessi, jossa jokaisella hyvinvoinnin osa-alueella (having, doing, loving ja being) on oma tärkeä paikkansa. Hankkeen kehittämistyössä on ollut mahdollista soveltaen huomioida näitä osa-alueita.

Kirjallisuus

- Helne, T., Hirvilammi, T. & Laatu, M. 2012. Sosiaalipolitiikka rajallisella maapallolla. Viitattu 18.9.2022 https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/34643/Sosiaalipolitiikka_rajallisella_maapallolla.pdf
- Henki ja elämä – Luonto toipumisen lähteenä 2021. Eura-hankeportaali, Viitattu 1.9.2022 <https://www.eura2014.fi/rrtiepa/projekti.php?projekтикoodi=S22284>
- Kananoja, A., Niiranen, V. & Jokiranta, H. 2008. Kunnallinen sosiaalipolitiikka. Osallisuutta ja yhteistä vastuuta. Huoltajasäätiö. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Matthies, A-L., Närhi, K. & Ward, D. 2001. TAKING THE ECO-SOCIAL APPROACH TO SOCIAL WORK. Reflections on three European countries. Teoksessa Matthies, A-L., Närhi, K. & Ward, D. (eds.) THE ECO-SOCIAL APPROACH IN SOCIAL WORK. SoPhi University of Jyväskylä 2001. Viitattu 18.9.2022 https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/48562/SoPhi58_978-951-39-6497-9.pdf, 5–15.
- Möttönen, S. 2013. Onko kunnalliselle sosiaalipolitiikalle tilaa rakenteiden muutoksessa? Teoksessa Salonen-Soulié, U. (toim.) Kunnallisen sosiaalipolitiikan tila ja tulevaisuus Haasteet opetukselle ja tutkimukselle. IX Bruno Sarlin -työseminaari, Huoltaja-säätiön 60-vuotisjuhlaseminaari 21.11.2013. Viitattu 18.9.2022 http://www.huoltaja-saatio.fi/wp-content/uploads/2016/06/HuSa_Kunnallisen-sosiaalipolitiikan-tila-ja-tulevaisuus.pdf, 4–15.
- Nortio, J. 2021. Mielenterveysongelmat vievät yhä useammin eläkkeelle: työkyvyn tukeminen aloitettava ajoissa. Sosiaalivakuutus.fi. KEHITTYYVÄ SOSIAALITURVA | 9.4.2021. Viitattu 1.9.2022 <https://sosiaalivakuutus.fi/mielenterveysongelmat-vievat-yha-useammin-elakkeelle-tyokyvyn-tukeminen-aloitettava-ajoissa/>
- Närhi, K. 2001. SOCIAL IMPACT ASSESSMENT New challenges for social work? Teoksessa Matthies, A-L., Närhi, K. & Ward, D. (eds.) THE ECO-SOCIAL APPROACH IN SOCIAL WORK. SoPhi University of Jyväskylä 2001. Viitattu 20.9.2022 https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/48562/SoPhi58_978-951-39-6497-9.pdf, 54–83.
- Saari, E. & Viinämäki, L. 2010. Ennakointeja sosionomien (amk & ylempi amk) paikasta tulevaisuuden hyvinvointipalvelujärjestelmän ammattilaisina. Teoksessa Viinämäki, L. (toim.) Sosionomin ammatti ja työ 2010–2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomien (AMK & ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntija-järjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A. Raportteja ja tutkimuksia 3/2010. Viitattu 10.10.2022 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-5897-00-5>, 150–217.
- Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020. Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategia. Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisuja 2011:1. Viitattu 28.9.2022 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3106-0>

Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi © Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2005–2022. Hakupäivä 4.10.2022 <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/index>

Työeläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet sairauspäryhmittäin vuosina 2003–2021. Eläketurvakeskus, Tilastotietokanta. Hakupäivä 4.10.2022 https://tilastot.etk.fi/pxweb/fi/ETK/ETK_120tyoelakkeensaajat_40tyoelakkeelle_siirtyneiden_lkm/elsi_t10_tk_diag.px/chart/chartViewLine/